

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Development of Instructional Leadership Indicators for Early Childhood
Teachers Under The Primary Education Service Area Office in the
Northeast Thailand

วันเพ็ญ นันทะศรี¹

วาโร เพ็งสวัสดิ์²

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร³

วัลนิกา ฉลากบาง⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การดำเนินการมีสองระยะประกอบด้วย ระยะแรก การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) การศึกษารายกรณี (Case Study) จัดทำกรอบแนวคิดและร่างตัวบ่งชี้ ระยะที่สอง การทดสอบเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) และสถิติอ้างอิงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและโปรแกรมลิสเรล (LISREL for Windows 8.72) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence / IOC) อยู่ระหว่าง 0.55 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม (r) โดยใช้ค่า Item total Correlation Coefficient เท่ากับ 0.05-0.86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach เท่ากับ 0.82 จากกลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัยจำนวน 580 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ปรากฏว่า ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้จำนวน 68 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ การพัฒนาครูปฐมวัย จำนวน 26 ตัวบ่งชี้ และการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 28 ตัวบ่งชี้

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 1.25 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 4 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-value) เท่ากับ .869

¹ ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .99 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ ผู้นำทางวิชาการ ครูปฐมวัย

ABSTRACT

The purposes of this research were : (1) to develop of instructional leadership indicators for early childhood teachers under the primary education service area office in the northeast thailand, and (2) to examine the goodness of fit of the structural model of confirmatory factor analysis with the empirical data. Two phases for research : phase I was the development of instructional leadership indicators for early childhood teachers indicators by theoretical documentary analysis, expert interview and case study for creating conceptual framework, drafting indicators, and verifying the context validity, phase II was the examination of the goodness of fit of the structural model by quantitative research methodology and collected data were analyzed by computer programs (Spss for Windows and LISREL for Windows 8.72). Data collection tool were a five-level rating scale questionnaire with validity ranging (Index of Item Objective Congruence / IOC) between 0.55 to 1.00 discrimination power values (Item total Correlation Coefficient) were between 0.05-0.86, its reliability coefficient (Alpha Coefficient) was 0.82 from 580 master teachers samples in the primary education service area office in the northeast Thailand.

The findings were as follows :

1. The research of the development indicators appeared that : in which 3 major factors, 11 sub factors, 68 indicators of instructional leadership indicators. Sixty – eight indicators of instructional leadership indicators : in which 14 indicators for management curriculum and early learning, 26 indicators for the development of early childhood teachers, and 28 indicators for the development of early childhood, in accordance to related principles, perspectives, and theories.

2. The goodness of fit of structural equation model showed its consistency with the empirical data (Chi-square = 1.25, degree of freedom (df) = 4, P-value = .869, goodness-of-fit index (GFI) = 1.00, adjust-goodness-of-fit index (AGFI) = .99, and root mean square error of approximation (RMSEA) = 0.000). Statistical analysis results confirmed the research hypotheses.

Keyword : indicators Instructional Leadership Early Childhood Teachers

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติได้ระบุสาระสำคัญในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาโดยกำหนดหลักการไว้ในมาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะเริ่มแรก เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์มีพัฒนาการสมวัย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองยุคใหม่ที่มีความใฝ่รู้ ใฝ่ดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพราะครูเป็นกุญแจสำคัญในการมุ่งสู่ความสำเร็จดังกล่าวการพัฒนาครูยุคใหม่ ให้เป็นครูที่มีความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามเป้าหมายดังนั้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในยุคใหม่จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนหรือบุคคลในการปฏิบัติงาน ถ้าบุคคลใดเป็นบุคคลที่มีคุณภาพหรือมีสมรรถนะ (Competency) (ความสามารถของบุคคลในทุก ๆ ด้านทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะ คุณธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ) ที่สุ่ยอมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กระบวนการที่ครูสามารถนำออกมาใช้คือ ภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำของครูมีความสำคัญต่อบทบาทการเรียนการสอน ครูเป็นผู้นำในการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ดังนั้นภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลกระทบทำให้ทัศนคติ แรงจูงใจและผลการปฏิบัติงานของคนในองค์กรแตกต่างกันได้มาก ผู้นำบางคนสามารถทำให้ผู้ตามมีความผูกพันทุ่มเทการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ครูปฐมวัยจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความสำคัญอย่างมากในอันที่จะช่วยเสริมสร้างให้ครูปฐมวัยมีภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552 - 2559) รวมถึงสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สามและการประเมินคุณภาพภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินระดับปฐมวัยต้องประเมินเป็นเอกเทศตั้งแต่การทำเอกสารประเมินและการจัดทำการบริหารหลักสูตรระดับปฐมวัย การเก็บข้อมูลหลักฐานเพื่อให้ครบทุกมาตรฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งยังผลประโยชน์ต่อโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการประเมินผลการพัฒนาของครูปฐมวัยได้อีกแนวทางหนึ่งด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยเพื่อคาดคะเนคำตอบในการวิจัยนี้คือโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ครูปฐมวัย (MASTER TEACHER) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 20 จังหวัด จำนวน 2,364 คน (ครูปฐมวัย (MASTER TEACHER) กลุ่มระดับสูง, 2554)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ครูปฐมวัย (MASTER TEACHER) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 580 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.1 การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย 2) การใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลสรุปผลและปรับปรุงแก้ไขการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2.2 การพัฒนาครูปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้นำพัฒนาเพื่อนครูปฐมวัย 2) การพัฒนาตนเอง 3) การเป็นผู้นำในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

2.3 การพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านร่างกาย 2) ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ 3) ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสังคม 4) ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา 5) การติดตามความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview)

3.2 แบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามใน 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย และ 68 ตัวบ่งชี้

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

4.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

4.4 การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติที่จะตรวจสอบ ดังนี้ 1) ค่าไคสแควร์ (Chi-square statistics) โดยที่ χ^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า p-value สูงกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน 2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-fit Index: GFI) โดยที่ GFI มีค่าตั้งแต่ 0.90–1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน 3) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-fit Index: AGFI) โดยที่ AGFI มีค่าตั้งแต่ 0.90–1.00 แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืน 4) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) โดยที่ RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.05 5) นำผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลมาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่แสดงว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่า Factor Loading

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย และ 68 ตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1.1 องค์ประกอบหลัก ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลสรุปผลและปรับปรุงแก้ไขการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย เมื่อพิจารณาภาพรวมองค์ประกอบหลัก ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย ซึ่งมีจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

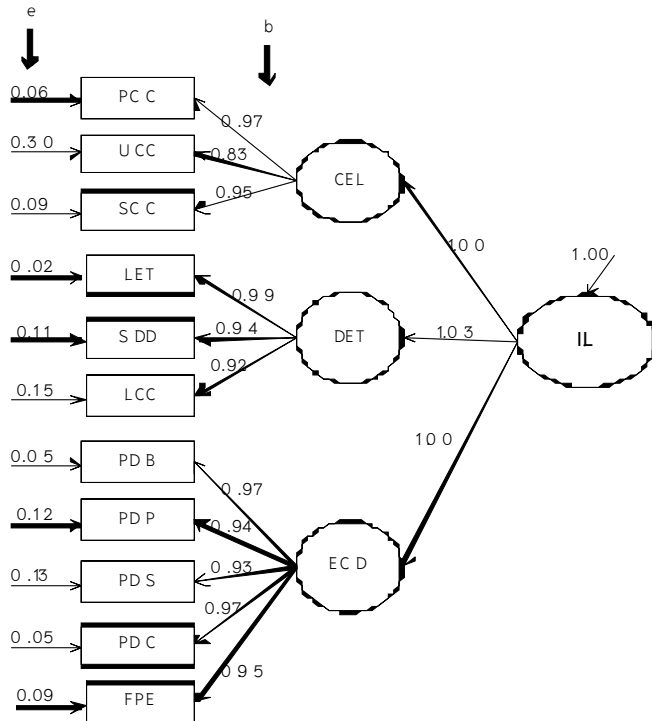
1.2 องค์ประกอบหลัก ด้านการพัฒนาครูปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การเป็นผู้นำพัฒนาเพื่อนครูปฐมวัย การพัฒนาตนเองและการเป็นผู้นำในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนสำหรับเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาภาพรวมองค์ประกอบหลัก ด้านการพัฒนาครูปฐมวัย ซึ่งมีจำนวน 26 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 องค์ประกอบหลัก ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 5 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสังคม การติดตามความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านร่างกาย ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา เมื่อพิจารณาภาพรวมองค์ประกอบหลัก ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งมีจำนวน 28 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปตามขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์การสร้างสเกลองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกค่า

2.2 การวิเคราะห์การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการพัฒนาจากสเกลองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองก่อนทำการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยทั้ง 11 องค์ประกอบ พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกองค์ประกอบ ดังนี้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โมเดลการวิจัยที่ประกอบด้วย ซึ่งประกอบตัวบ่งชี้ 68 ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย การพัฒนาครูปฐมวัยและการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 1.25 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 4 p-value เท่ากับ .869 เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df มีค่าเท่ากับ 0.315 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ คือ ต่ำกว่า 2 นอกจากนี้ ยังพบว่าค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .99 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

Chi-square = 1.25, df = 4, P-value = .869, GFI = 1.00, AGFI = .99, and RMSEA = 0.000.

ภาพประกอบ 1 โมเดลภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) ผลการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า โมเดลตามกรอบความคิดในการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า

2) ผลการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า ทุกองค้ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวบ่งชี้รวมสำหรับงานภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากองค้ประกอบ คือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย การพัฒนาครูปฐมวัย และการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คือค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 เพื่อคัดสรรกำหนดไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างแสดงให้เห็นว่าองค้ประกอบทั้ง 3 องค้ประกอบคือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย การพัฒนาครูปฐมวัย และการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นองค้ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำทางรวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี วิชาการสำหรับครูปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทาง

วิชาการ รวมถึงผู้วิจัยได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย เช่น จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาโรงเรียนดีเด่นแล้วนำข้อมูลมาร่าง ตัวบ่งชี้สร้างแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกศุขภู์ เพลรินทร์ (2552) อภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554), ประยูร เจริญสุข (2553), ประภาพร ไตรนรินทร์. (2552) และ ปริญญา เรื่องทิพย์ (2550) กมล ตราชู (2553) ที่พัฒนาตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนดังกล่าวจนได้ตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับงานวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการพัฒนาตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนของ Blank (1993), Johnstone. (1981), Burstein, Oakes, and Guiton (1992) Nardo, et al (2005, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย , 2551) ที่ได้ดำเนินการพัฒนาตัวบ่งชี้ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ การนิยามตัวบ่งชี้ การรวบรวมข้อมูล การสร้างตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ และการนำเสนอรายงาน

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการพัฒนาครูปฐมวัย (DET) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.03 การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย (CEL) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 การพัฒนาเด็กปฐมวัย (ECD) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ตามลำดับแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูปฐมวัยได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการพัฒนาครูปฐมวัยเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูที่จะเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจำเป็นต้องมีการพัฒนาพัฒนาตนเองเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาพรณ เอี่ยมสุภาพิต (2545) และพรณวิภา เสาเวียง (2549) กล่าวว่าการพัฒนาตนเองของครูปฐมวัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะครูปฐมวัยคือ ครูคนแรกของเด็กเมื่อเขาย่างก้าวเข้ามาสู่รั้วโรงเรียนในครั้งแรกของชีวิต ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีวิธีการสอนที่จะจูงใจเด็กในระดับปฐมวัยให้มาโรงเรียนอย่างมีความสุขคุณลักษณะของครูปฐมวัยนั้นคุณลักษณะในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านพัฒนาตนเอง ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพนั้น เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์และจำเป็นอย่างยิ่งในครูปฐมวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งความมีเจตคติต่อวิชาชีพครูปฐมวัย ถ้าครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพของตนเองแล้วย่อมไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานและคุณภาพของเด็กปฐมวัยก็จะไม่บังเกิดผล นอกจากนี้ สมคิด ขุนทองนุ่น (2533 : อ้างถึงใน จีรวรรณ กาละดี, 2544) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาตนเองไว้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านเทคนิค และ 3) ด้านคุณลักษณะกับเจตคติ และสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2532, อ้างถึงในพรณวิภา เสาเวียง, 2549) และประภาพรณ เอี่ยมสุภาพิต (2545) ที่กล่าวว่า การพัฒนาตนเองของครูปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะครูปฐมวัยคือ ครูคนแรกของเด็กเมื่อเขาย่างก้าวเข้ามาสู่รั้วโรงเรียนในครั้งแรกของชีวิต ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีวิธีการสอนที่จะจูงใจเด็กในระดับปฐมวัยให้มาโรงเรียนอย่างมีความสุขคุณลักษณะของครูปฐมวัยนั้นคุณลักษณะในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน ในทำนองเดียวกันครูปฐมวัยจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย โดยสถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้ง ปัญหาข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหาร จัดการหลักสูตรและดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ ไตรนาถ ศรีจันทร์ (2548), กระทรวงศึกษาธิการ (2545) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) อีกทั้งสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2553 ที่ได้พูดถึงสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ในสมรรถนะที่ 1 เรื่องของการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning

Management) ว่าเป็นความสามารถของครูในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้อง และเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดผลจากการที่ครูปฐมวัยมีภาวะผู้นำ ทางด้านการพัฒนาครูปฐมวัยและด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยแล้วสิ่งสุดท้ายคือการ ส่งผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ทำให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ส่งเสริม พัฒนาการด้านอารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ รัตพร ภาธรธวานนท์ (2552) ที่ได้ทำการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้านที่เหมาะสมกับวัย สุดท้ายคือการติดตามความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัย ให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

2.2 ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 3 องค์กรประกอบหลัก 11 องค์กรประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ 68 ตัวบ่งชี้ ที่ได้ จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป ซึ่งเกินเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น จึงสามารถเป็นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้ ที่ พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factors Loading) เกิน .30 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดง ให้เห็นว่า เป็นตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อย ที่สามารถวัดองค์ประกอบหลักได้ เนื่องจากตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนน้อย โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ในส่วนของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) (สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภานุวัฒน์, 2549) มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้รวมโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วทำ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองเป็นสำคัญ ซึ่งพบว่า เป็น วิธีการที่สามารถพัฒนาตัวบ่งชี้รวมได้ดี ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดตัวบ่งชี้หรือกำหนดนโยบาย สามารถนำวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมตามวิธีการนี้ไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ในเรื่องอื่นๆต่อไปได้อย่างเป็นผลดี

2. ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย เป็นตัวบ่งชี้ที่ สำคัญและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถแสดงพฤติกรรม ของครูปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้

3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็น กรอบในการตรวจสอบพฤติกรรมของครูปฐมวัย ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางบางประการที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยทั้ง 11 องค์ประกอบ มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำ ทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงน่าจะมีการนำตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ดังกล่าว ไปทดลอง ใช้ในสถานการณ์จริงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แล้วติดตามผลการนำตัวบ่งชี้เหล่านี้ไปใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำคู่มือในการประเมินของแต่ละตัวบ่งชี้เรียบร้อยแล้วผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่ เกี่ยวข้องสามารถที่จะนำคู่มือตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้เพื่อประเมินครูปฐมวัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมล ทรายู. การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. วิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการจัดการการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- ครูปฐมวัย (MASTER TEACHER) กลุ่มระดับสูง วิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย (2554). เข้าถึงได้จาก hrd.obec.go.th/news/2554/june/sendchula.xls
- จิรวรรณ กาละดี. คุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.
- ไตรนาถ ศรีจันทร์. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2548.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. (เอกสารประกอบการบรรยาย). ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2551.
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภาจิต. ชุดฝึกอบรมครู : ประมวลสาระ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- ประภาพร ไตรนิรันดร. การพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. การวิจัยการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ประยูร เจริญสุข. พัฒนาตัวบ่งชี้งานวิชาการสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- ปริญญา เรืองทิพย์. การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูดธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. การวิจัยการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- พรณวิภา เสาเวียง. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- รัตพร ภาธรธวานนท์. การประเมินการจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ : บริษัท ฟริกหวาน กราฟฟิค จำกัด, 2552.
- _____. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553.
- สุภมาศ อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญญานวัฒน์. สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร : มีสชั่นมีเดีย, 2551.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สมรรถนะครู. กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คู่มือประเมินสมรรถนะครู. (ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อัสสำเนาเย็บเล่ม), 2554.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณา
เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553). เอกสารอัด
สำเนา, 2548.

_____. มาตรฐานตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัยรอบที่ 3
(พ.ศ. 2554-2558). กรุงเทพฯ : จุดทอง, 2554.

อภารัตน์ ราชพัฒน์. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา
ดุซฎีกบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

Burstein, L. Oakes, J. and Guiton, G. Education Indicators. Encyclopedia of Educational Research
Volume 2. (6th Edition). New York : MacMillan Publishing Company, 1992.

Blank, R.K. Developing a System of Education Indicators : Selecting, Implementing, and Reporting
Indicators. Educational Evaluation and Policy Analysis. 15(1) : 65-80, 1993.

Glickman, C., Gordon, S., & Ross-Gordon, J. Supervision and instructional leadership : A
developmental approach (5th ed.). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, 2001.

James N Johnstone. Indicators of Education Systems. UNESCO UK : The Anchor Press. Tiptree,
Essex, 1981.